

بررسی فرصت‌های توسعه گردشگری ساحلی در شهرهای شمال ایران (نمونه موردی: شهر ساحلی بابلسر)

شقایق شیرازی^{۱*}، مجتبی آژگان^۲.

- ۱- گروه جغرافیا و برنامه‌ریزی شهری- دانشکده علوم انسانی و اجتماعی- دانشگاه مازندران- بابلسر- ایران.
۲- گروه جغرافیا و برنامه‌ریزی شهری- دانشکده علوم انسانی و اجتماعی- دانشگاه مازندران- بابلسر- ایران.

چکیده

در پژوهش حاضر، فرصت‌های توسعه گردشگری ساحلی شهرستان بابلسر بر اساس امکانات و برنامه ریزی‌های مدیریتی وضع موجود، مورد ارزیابی قرار گرفته است. با توجه به اینکه بهترین راه برای پیشرفت هوشمندانه در زمینه گردشگری، استفاده از حداکثر امکانات و ظرفیت‌های موجود منطقه است، نگارندگان این پژوهش ضرورت را در این دیده‌اند که با پاسخ اینکه چگونه می‌توان اوضاع فی‌الحال گردشگری را توسعه و ساماندهی کرد، عوامل مؤثر قوت و ضعف وضعیت حاضر را شناسایی و مورد ارزیابی قرار داده‌اند. به این منظور، از طریق فرمول کوکران، برای جامعه آماری نامشخص، تعداد نمونه- های مورد نیاز با حجم نمونه ۳۸۶ به‌دست آمد. جمع آوری اطلاعات با استفاده از پرسشنامه و به کمک نرم افزار spss بر اساس روش‌ها و آزمون‌های آماری همچون پیرسون، رگرسیون خطی و T تک نمونه‌ای مورد تحلیل قرار گرفته است. بر طبق نتایج به‌دست آمده، می‌توان چنین بیان کرد که بخش گردشگری تحت تأثیر کمبودها و چالش‌ها که فرضیه سوم پژوهش حاضر است، قرار دارد. عواملی چون ضعف نظام مدیریتی و عوامل فرهنگی و عدم برنامه‌ریزی مناسب و علاوه بر آن، کمبود منابع مالی، بیشترین سهم را در وضعیت موجود

دارد. بر اساس نتایج به‌دست آمده می‌توان چنین نتیجه گرفت که با ارائه و اجرای برنامه‌ریزی مدیریت جامع و یکپارچه در حوزه گردشگری ساحلی و دریایی و نقش پررنگ‌تر مسئولین در این زمینه می‌شود از اثرات عوامل تأثیرگذار کاست و یا آن را به حداقل رساند و به طبع آن با تقویت راهکارهای مناسب به پیشرفت روز افزون این صنعت دست یافت.

اطلاعات مقاله

نوع مقاله: مقاله پژوهشی

تاریخ دریافت: ۱۴۰۴/۰۴/۱۵

تاریخ پذیرش: ۱۴۰۴/۰۶/۰۳

واژه‌های کلیدی:

توسعه گردشگری، گردشگری ساحلی، مدیریت جامع، شهرستان بابلسر.

* نویسنده مسئول، پست الکترونیکی: Shaghayeghshirazi2@gmail.com

۱. مقدمه

مناسب است. جغرافیا، محیط زیست، معماری، کشاورزی، فضای سبز، بازاریابی، تاریخ، حقوق، تربیت بدنی، علوم سیاسی، مدیریت و ... بخشی از این علم می‌شوند. جوامع پیشرفته، زمان زیادی است که بر این موضوع واقفاند که به وسیله این صنعت می‌توانند اقدامات مثبتی را در جهت بهبود وضعیت اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی انجام دهند. با توجه به اهمیت مناطق ساحلی و فرصت‌هایی که آن‌ها فراهم می‌کنند، استفاده مداوم آن‌ها به کاربرد پایدار به عنوان بسیاری از جوامع ساحلی بستگی دارد که به اکو سیستم‌های ساحلی سالم برای امرار معاش، زندگی و کیفیت زندگی بستگی دارد [۴].

در بسیاری از جوامع پیشرفته، گردشگری به عنوان یکی از مهم‌ترین راه‌های توسعه و رشد اقتصادی به حساب می‌آید. در واقع، اهمیت به این موضوع می‌تواند کمک شایانی به خروج اقتصاد از حالت تک محصولی و به دست آوردن گزینه‌های درآمدزایی بیشتر کند. به دلیل اینکه از گذشته‌های دور، اولین محل اجتماع انسان‌ها در کنار سواحل و رودها بوده. شهرهای ساحلی از لحاظ تاریخی نیز اهمیت بالقوه‌ای دارند و می‌توانند به جذب توریست کمک کنند. مورد حائز اهمیت دیگر این است که شهرهای ساحلی، معمولاً شهرهای مهم با جمعیت زیادی هستند که نقش کلیدی را در استان خود ایفا می‌کنند.

با توجه به مباحث مطرح شده، پژوهش حاضر به دنبال تحلیل و بررسی فرصت‌های گردشگری ساحلی شهرستان بابلسر بر اساس امکانات و برنامه‌ریزی‌های مدیریتی وضع موجود در ساحل این شهرستان است. به عبارتی دیگر، در این پژوهش تلاش شده است تا با انتخاب مناطق ساحلی شهرستان بابلسر، به عنوان نمونه موردی با استفاده از آزمون‌های رگرسیون خطی، همبستگی پیرسون و آزمون T تک نمونه‌ای، فرصت‌های گردشگری مورد تجزیه و تحلیل قرار گیرد.

امروزه صنعت گردشگری در دنیا به عنوان یکی از مهم‌ترین و متنوع‌ترین صنایع مطرح است و با نرخ رشد شتابان گسترش یافته است و منبع درآمد قابل ملاحظه‌ای برای بسیاری از دولت‌ها و در عین حال از عوامل مؤثر در تبادلات فرهنگی بین کشورها است. بر اساس چهار دهه تحقیقات بانک جهانی، گردشگری به عنوان امری قدرتمند در الگوواره توسعه مورد تأیید قرار گرفته است، به طوری که مروری بر مبانی نظری صنعت گردشگری نقش این صنعت را عاملی تأثیرگذار بر توسعه نشان می‌دهد. گردشگری، آینده‌ای از فعالیت‌های مختلف است که به صورت زنجیره‌ای در راستای خدمات‌رسانی به گردشگران تمامی پدیده‌ها و روابط حاصل از تعامل گردشگران، دولت‌ها و جوامع میزبان و فرایند جذب و پذیرایی را در بر می‌گیرد [۵].

در ایران و سواحل شمالی با توجه به اینکه شهر بابلسر، یک شهر ساحلی بوده و همچنین به علت وجود دانشگاه سراسری مهم

دریای خزر نسبت به بسیاری از مناطق دیگر جهان در ایجاد برنامه‌های رشد و توسعه گردشگری (توریسم) پیشرو است. یک عامل اساسی در وجود توان بالای منطقه، برای پذیرش گردشگر، جاذبه‌های ساحلی آن برای گردشگری است. با رشد سریع گردشگری، مدیریت ساحلی بایستی فشار بیشتری را حداقل در دهه آتی تحمل نماید. این امر، هوشیاری فزاینده‌ای را در دست‌یابی محیط که زیر بنای صنعت گردشگری را تشکیل می‌دهد، طلب می‌کند [۱]. با توجه به اینکه در دنیای امروزی، اقتصاد حرف اول را در پیشرفت جوامع دارد و با علم بر اینکه جوامع پیشرفته با سیر صعودی اقتصادی توانستند به پیشرفت چشم‌گیری دست پیدا کنند، موضوع درآمدزایی، اهمیت به‌سزایی پیدا می‌کند. بهترین راه برای پیشرفت هوشمندانه، استفاده از حداکثر امکانات و ظرفیت‌های موجود است. گردشگری می‌تواند پل ارتباطی برای دستیابی به این امر باشد. گردشگری می‌تواند منافع سرشار اقتصادی را فراهم سازد. سرمایه اجتماعی، ضمن شکل‌دهی به مجموعه قواعد و قوانین اخلاقی و رفتاری هر جامعه، به رفتار افراد نیز شکل می‌دهد و کمک می‌کند تا سرمایه انسانی و سرمایه مادی و اقتصادی بتوانند با هم و در تعامل با یکدیگر به رشد و پویایی دست یابند [۲].

در حال حاضر، گردشگری دریایی و سواحل به معنای تخصصی کلمه در کشورمان وجود ندارد و دارای ناپایداری است و آنچه هست، بیشتر حضور اهالی شهرهای دور از نواحی ساحلی و مردم علاقه‌مند و دلتنگ دریا در ساحل‌هاست که بیشتر گردشگرهای کوچک را شامل می‌شود. البته در بعضی مناطق، برخی از امکانات تخصصی از جمله جت اسکی و قایق‌های کوچک فراهم شده، اما در سایر موارد چیزی به عنوان گردشگری دریایی نداریم که جاذبه‌های دریایی کشور را به‌طور مشخص ارائه کند. یکی از مهم‌ترین عوامل اثرگذار بر ناپایداری گردشگری، عدم شناخت دقیق مؤلفه‌های تأثیرگذار و تأثیرپذیر در توسعه گردشگری است [۳]. به دلیل فصلی بودن و فقدان فرصت‌های شغلی، بخش گردشگری ساحلی، پرسنل ماهر کافی را جذب و یا حفظ نمی‌کند، که می‌تواند منجر به مشکلات در کیفیت خدمات و مانع از رقابتی بودن شود. تقاضای گردشگری در سراسر جهان در حال افزایش است. چالش مراکز ساحلی و دریایی، بهره‌برداری از این پتانسیل پایدار به منظور ارائه مشاغل جذاب به مردم است. ساحلی و توریسم دریایی می‌تواند منبع اصلی رشد و اشتغال، به ویژه برای جوانان باشد.

صنعت گردشگری به عنوان یک علم میان رشته‌ای محسوب می‌شود که در گرو آمیختن چندین علم مختلف با هم‌پوشانی

۴- ارائه راهکارها و پیشنهاد و تلاش برای بهبود وضعیت موجود.

۲-۱. سؤالات تحقیق

با توجه معضلات و مشکلات جامعه امروزی در زمینه صنعت توریسم دریایی و آنچه را از سهم دید و منظر وضع موجود به وضوح دیده می‌شود، سؤالاتی در ذهن محققین این پژوهش نقش بست که با انجام مطالعات در این زمینه سعی در پاسخگویی به سؤالات پژوهش دارند. سؤالات مطرح شده در راستای این موضوع در ذیل عنوان شده است:

- ۱- آیا ساحل خزر در شهر بابلسر به توسعه گردشگری رسیده است؟
- ۲- به چه میزان گردشگری ساحلی می‌تواند در متنوع کردن اقتصاد شهری نقش داشته باشد؟
- ۳- تا چه اندازه مدیران و مسئولان می‌توانند در توسعه گردشگری تأثیر داشته باشند؟

۲. مبانی نظری تحقیق

در بحث ادبیات موضوع ابتدا به گردشگری، گردشگری ساحلی و دریایی، مکان ساحلی و سپس به ارزیابی توسعه و فرصت‌های گردشگری اشاره شده است.

با توجه به موضوع پژوهش، نگارندگان این نوشتار در بدو شروع بیان مبانی نظری در مورد فرصت چنین بیان کرده‌اند که فرصت می‌تواند یک خصیصه‌ای تحت عنوان ویژگی، امکان و دسترسی به عوامل و کارکردهای یک فعالیت و صنعت عنوان شود که با توجه به قابلیت توان و ظرفیت فعالیت‌ها، قابل ارزشیابی، تجزیه و تحلیل و به روزگردانی متناسب با زمان و مکان است. با این حال، می‌توان گفت که فرصت گردشگری می‌تواند در زمره دسترسی به امکانات و زیر ساخت‌های حال حاضر با توجه به وضع موجود و پذیرش تغییرات اصولی مبنی بر رشد و توسعه گردشگری زمان آینده تعریف شود.

تعاریف متعددی از سوی صاحب‌نظران و نهادهای مختلف در خصوص گردشگری ارائه شده است که در اینجا تنها به تعریف مطرح شده از سوی سازمان جهانی گردشگری،^۱ UNWTO بسنده می‌شود. براساس تعریف ارائه شده از سوی این سازمان، "گردشگری" به عمل فردی، گفته می‌شود که بیش از یک روز به مسافرت می‌رود و در آن مکان که خارج از محیط

زندگی وی است برای مدتی، کمتر از یک سال جهت تفریح، تجارت و اهداف دیگر اقامت می‌نماید [۶]. گردشگری در تعریفی دیگر، عبارت از گذران اختیاری مدتی از اوقات فراغت خود در مکان غیر از محل سکونت دائمی، به قصد بهره‌برداری

استان، جمعیت ساکن در این شهر و رفت و آمدهای روزانه به این شهر، بسیار زیاد بوده است. اما آن‌طور که از شواهد امر پیداست و مطالعاتی که در سطح جهان انجام شده است، گردشگری چه در ایران و متقابلاً در بابلسر، رشد آن چنانی نداشته و به صورت مقدماتی و ابتدایی باقی مانده است. این در صورتی است که این شهر قابلیت‌های زیادی در این زمینه دارد و با توجه زیاد و صرف وقت و هزینه بیشتر می‌تواند به قطب گردشگری ساحلی در شمال کشور تبدیل شود.

توسعه اشتغال و درآمدزایی، نیازمند توجه به ظرفیت‌هایی همچون گردشگری دریایی است که مازندران به ویژه بابلسر با دارا بودن نقش دانشگاهی و گردشگری ساحلی، قابلیت بسیار بالایی در این زمینه دارد. حال آنکه در زمینه‌های گردشگری دریایی، پیشرفت چندانی نداشته‌ایم که می‌تواند به این دلیل باشد که امروزه بیشترین رقابت بین کشورها در حوضه گردشگری و در بخش گردشگری دریایی است. صنعتی که در کشور ما به خوبی به آن توجه نشده است و اغلب بخش‌های گردشگری به ساحل ختم می‌شود و در دل دریا اقدام چندانی صورت نگرفته است. سال‌های متمادی است که مسئولان از تلاش برای توسعه گردشگری دریایی در سواحل کشور حرف می‌زنند و بازی‌های مختلفی صورت گرفته، ولی در حد انجام کارهای جزئی باقی مانده است و زیرساخت‌های مناسبی ایجاد نشده است.

از نکات مهمی که باید در این زمینه به آن توجه شود، تنوع‌بخشی به این صنعت و مشاغل این گروه است. نکته حائز اهمیت آن است که با تکیه بر عوامل کم و یا محدود نمی‌توان به موفقیت چشمگیری دست یافت. متنوع کردن مشاغل، تفریحات و رسیدگی لازم به این بخش می‌تواند همه نیازهای متقاضیان را در این زمینه برآورده کند و به پیشرفت چشم‌گیری دست پیدا کند.

هدف اصلی مقاله حاضر، شناسایی راهبردها و فرصت‌های عمده توسعه صنعت گردشگری ساحلی در شهرستان بابلسر بوده، که در ضمن چند هدف فرعی از جمله، شناسایی ضعف‌های موجود در بخش مدیریت صنعت گردشگری، شناسایی موانع زیربنایی و خدماتی، شناسایی ضعف‌های موجود در بخش بازاریابی و شناسایی موانع و مشکلات فرهنگی و آموزشی مرتبط با صنعت گردشگری این شهر مدنظر بوده است. این پژوهش اهدافی را برای تحقق فرصت‌های توسعه گردشگری در پی دارد که شامل:

- ۱- مطالعه و بررسی توان‌های محیطی گردشگری در نواحی ساحلی،
- ۲- شناسایی و ارزیابی ظرفیت‌های منطقه مورد نظر،
- ۳- معرفی موانعی که بر سر توسعه گردشگری ساحلی قرار دارد،

حمل و نقل دریایی با تأکید بر حمل و نقل کالا از طریق دریا بوده و در زمینه حمل و نقل مسافر دریایی در کشور فعالیت کمتری صورت گرفته است.

با توجه به وضعیت فعلی گردشگری در ایران و رونق نسبی این شاخه در سایر کشورهای جهان به خصوص کشورهای منطقه، لازم است اقداماتی در زمینه ایجاد امکانات مناسب در سواحل، دریاها، شناورهای دارای امکانات رفاهی نظیر کشتی گردشی (کروز شپ) یا کشتی گردند (در ادامه به آن اشاره خواهد شد). زیردریایی تفریحی و اتوبوس دریایی به حمایت از دست اندرکاران این امر و تدوین برنامه‌های گشت دریایی انجام شود و از سویی دیگر اقداماتی برای آشناسازی مردم کشور با این شاخه و نیز جذب گردشگر خارجی صورت گیرد تا بتوان از این امکان طبیعی به خوبی بهره گرفت.

کشتی گردشی - کشتی کروز

طبق ادبیات مورد مطالعه، تعاریف متعددی از کشتی گردشی یا کشتی کروز می‌شود. به عبارتی، نوعی کشتی مسافری است که برای سفرهای تفریحی استفاده می‌شود. کشتی‌های گردشی، علاوه بر کابین برای مسافران، عموماً دارای تسهیلاتی از قبیل رستوران و گاهی سینما و استخر شنا می‌باشد. به کشتی‌های گردشی می‌توان، مانند هتل‌های شناور نگاه کرد که امکان تردد بین جزایر یا بنادر در جهانگردی را دارا می‌باشد. کشتی کروز، تنها و بهترین راه برای رفتن به یک سفر بی‌نظیر دریایی می‌باشد؛ یک کشتی لوکس برای تجربه‌ای تازه و شیرین، دیدن مقصدهای مختلف، چشیدن لذت و ثبت خاطره‌انگیز روزهای زندگی را به همراه دارد. برخلاف خطوط کشتی‌رانی اقیانوسی که مسافران را از یک نقطه از جهان به نقطه دیگر بر روی آب‌های اقیانوس منتقل می‌کنند، خطوط کشتی‌رانی کروز، همان‌طور که همه می‌دانیم، مسافرت‌های رفت و برگشتی بر روی کشتی در طول دوره‌های مختلف یک یا چند روزه ترتیب می‌دهد که مقصد همان مبدأ سفر است. از نظر امکانات و خدمات، در کشتی‌های کروز هرچند در ابتدای تعریف به آن اشاره شده است، علاوه بر کازینو، مرکز تناسب اندام، جکوزی و حتی برخی از کشتی‌ها، تئاتر دارند که از این نوع کشتی در کشور ترکیه که صنعت گردشگری دریایی یکی از پردرآمدترین منابع اقتصادی این کشور به حساب می‌آید، وجود دارد، که کاپیتان آن در نقش مدیر هتل و کارکنان آن به عنوان مهماندار فعالیت می‌کنند.

زیردریایی تفریحی

یکی از تفریحات مهم، جالب و هم‌چنین یکی از بهترین جاذبه‌های گردشگری دریایی یک زیردریایی تفریحی است. قبلاً از این زیردریایی، صرفاً کسانی که در زمینه جانوران و محیط زیر دریا تحقیق و پژوهش می‌کردند می‌توانستند استفاده کنند، اما امروز این

از لذت‌های گردشگری است [۷]. مکان‌های ساحلی در شرایط ساده‌ای هستند که به عنوان مناطقی که در مجاورت دریا قرار دارند، تعریف شده‌اند [۸]. گردشگری در مناطق دریایی و ساحلی، پدیده‌ای پیچیده است. گردشگری در مناطق ساحلی، هم اثرات مثبت و هم منفی را بر محیط‌زیست به عنوان نتیجه فعالیت‌های اعمال شده بر این مناطق توسط حامیان و توریست‌ها به ارمغان می‌آورد. در حالی که، توسعه گردشگری منجر به تغییر محیط‌های ساحلی می‌شود، هم‌چنین می‌تواند رشد کند که در آن چنین محیط‌هایی به عنوان طبیعت بکر و محیط جذب بازدیدکنندگان می‌شوند. متناوباً، به منظور توسعه گردشگری دریایی و ساحلی برای توسعه و تداوم جذب گردشگر، نیاز به یک رویکرد یکپارچه وجود دارد که می‌تواند به توسعه پایدار گردشگری ساحلی تبدیل شود [۴].

گردشگری ساحلی

بر اساس متون واکاوی شده، گردشگران از دیرباز به مناطق ساحلی توجه داشته‌اند؛ زیرا این مکان‌ها همواره قابلیت‌های بالقوه اکوتوریستی هر منطقه قلمداد شده‌اند. علاوه بر این، محدوده‌های ساحلی، تلفیقی زیبا از دریا و ساحل، محیطی آرام‌بخش به وجود آورده‌اند که توانایی جذب گردشگران را از نقاط دور و نزدیک دارد. امروزه مزیت‌ها و عواید حاصل از فعالیت‌های دریایی، آنچنان گسترده است که بیشتر کشورهای ساحلی که به دریا دسترسی دارند، آن را راهی برای تبدیل شدن به ثروت اقتصادی می‌دانند. ارائه خدمات به مسافران دریایی و گسترش صنعت گردشگری دریایی، یکی از مزیت‌های دریا و سواحل آن که در دنیای کنونی بوده و از جنبه‌های مهم اقتصادی دریاها به شمار می‌رود، است. بر اساس ادبیات موضوع به مجموعه فعالیت‌های تفریحی و سرگرمی که در محیط‌های دریایی دور از ساحل انجام می‌شود، گردشگری دریایی گفته می‌شود.

حال آنکه گردشگری ساحلی شامل مجموعه فعالیت‌های تفریحی است که در حد فاصل بین دریا و خشکی مورد توجه است؛ لذا گردشگری ساحلی و دریایی از نظر ماهیت تا حدودی متفاوت‌اند. هرچند ممکن است، شباهت‌هایی میان این دو نوع گردشگری وجود داشته باشد و البته امکانات و مزایای هر کدام که به عنوان پشتیبان دیگری مورد توجه قرار می‌گیرد. متأسفانه با وجود فرصت‌های بسیار مناسب در کشور برای سفرهای دریایی، تاکنون

توجه چندانی به آن نشده است. این در حالی است که کشورهای دیگر با استفاده از ظرفیت‌های خود، به حداکثر رساندن امکانات موجود، صنعت گردشگری و حمل و نقل مسافر را تبدیل به پشتوانه اقتصادی کشور خود کرده‌اند. با توجه به تعیین وظایف نهادها و دستگاه‌های ذیربط، اگرچه رشد حمل و نقل دریایی در برنامه‌های سوم و چهارم توسعه مورد تأکید قرار گرفته بود، اما عمده تمرکز، بر گسترش زیرساخت‌های لازم جهت

در ایران، در حال حاضر کشتی کروز وجود ندارد و تنها چیزی که در حمل و نقل دریایی در حال حاضر می‌تواند مورد استفاده گردشگران قرار گیرد، کشتی‌های کاتاماران است که مناسب حمل و نقل مسافر در مقاصد چند مایلی بین بنادر و اسکله‌ها است و امکانات، فضا و امنیت لازم را برای گردشگری دریایی ندارد. با توجه به داشته‌های فعلی می‌توان گفت در ایران، گردشگری ساحلی رونق بیشتری دارد، به ویژه با وجود پلاژها، اسکله‌های مسافربری و کلوپ‌های دریایی که در استان‌های شمال کشور وجود دارد. کروزهای خارجی به شدت تابع قوانین بین‌المللی هستند و انتقال و میزان پذیرش ملی و دولتی ایران از آن‌ها، در هر برهه از زمان، بر اساس سیاست‌های زمانه متفاوت است، درحالی که از سوی کشورهای خارجی، استقبال در این زمینه وجود دارد، اما متأسفانه امکانات آن در ایران فراهم نیست و تبلیغات نمی‌شود. در همسایگی ایران، در دبی، هر شب یک کشتی کروز پهلو می‌گیرد، در حالی که ایران به لحاظ جاذبه‌های گردشگری به نسبت دبی از درصد بالایی برخوردار است که به لحاظ امنیتی، بالاتر از آن است؛ بنابراین باید مراکز فرهنگی برای این کار ایجاد شود و از این کشتی‌ها دعوت به عمل آید که به ایران بیایند و باید زمینه برای آژانس‌هایی که از کشتی‌های بزرگ دعوت می‌کنند، فراهم شود.

۳. پیشینه تحقیق

با توجه به اینکه نقش صنعت گردشگری در جهان رو به افزایش است و توجه بیشتر به آن و مدیریت صحیح منابع مربوطه می‌تواند تأثیر مثبت و چشم‌گیری در اقتصاد کشورها داشته باشد، در سطح جهان و ایران مجموعه تحقیقاتی با عنوان گردشگری ساحلی به عمل رسیده است که در اینجا به برخی از آنان اشاره شده است.

وینر و همکارانش، در تحقیق خود با عنوان «پارک دریایی زندگی واقعی در هاوایی: تفسیر و تأثیرات گردشگری دریایی تجاری در جزیره هاوایی» در سال ۲۰۰۸ چنین عنوان کرده‌اند، که توره‌های تجاری در مناطق دریایی و ساحلی می‌توانند اثرات منفی مانند ازدحام و آلودگی ایجاد کنند، اما از طرفی، قادر به پرورش آگاهی محیطی هستند که ممکن است به تسهیل محافظت از پستانداران دریایی و گونه‌های دیگر کمک کند. محیط دریایی می‌تواند به عنوان "آزمایشگاه فضای باز" عمل کند که در آن اپراتورها برای دیدن مثال‌های زنده از اصول اکولوژیک، دسترسی به توریست‌ها را

فراهم می‌کنند. با فراهم کردن این فرصت برای یادگیری، توجه به حفاظت دریایی می‌تواند توسعه داده شود [۹].

مارافا، از جمله پژوهشگرانی است که در مقاله خود تحت عنوان «ادغام توسعه پایدار گردشگری ساحلی و محیط دریایی» در سال ۲۰۰۸ چنین بیان کرد، که گردشگری در مناطق دریایی و ساحلی پدیده‌ای پیچیده است. گردشگری در مناطق ساحلی، هم اثرات

محدودیت برداشته شده و مسافران و به خصوص خانواده‌هایی که کودک یا نوجوان در این سفر به همراه داشتند از آن استفاده و لذت می‌برند. نمونه این زیردریایی تفریحی در، بالی در اندونزی، بنام «اودیسه» وجود دارد که توریست‌های تور بالی از آن استفاده می‌کنند و برای کلیه سنین تا حداکثر هفتاد سال وجود دارد. در دانشگاه علوم و فناوری‌های زیردریایی دانشگاه مالک اشتر اصفهان، نمونه‌ای از زیردریایی تفریحی ساخته شده است که نیمه‌مغروق است که حدود نیم‌متر از ارتفاع این شناور بالای سطح و دو متر و نیم زیر سطح است. از این زیردریایی در خلیج فارس، در سواحل مرجانی استفاده می‌شود. در این زمینه، یک شرکت هلندی با همکاری شرکت رولزروی در حال طراحی یک زیردریایی تفریحی است که می‌تواند تا عمق سیصد متر سفر کند و می‌تواند رویاهای باقیمانده را به واقعیت تبدیل کند.

تاکسی - اتوبوس دریایی

تاکسی دریایی یا تاکسی آبی یا اتوبوس دریایی، جزء وسایل حمل و نقل عمومی است و جزء زیر مجموعه‌های فرابرهای می‌باشد و کاربرد آن مانند اتوبوس معمولی است، با این تفاوت که بر روی آب‌ها انجام وظیفه می‌کند و معمولاً در رودخانه‌های عمیق و دریاچه‌ها و دریاها و فاصله بین شهرها و آبادی‌ها را طی می‌کند. نمونه این سیستم در شورابیل اردبیل قابل مشهود است که با هدف ارتقای نقاط اجتماعی شهروندان و فراهم کردن تفریحات سالم به وجود آمده است. از جمله محدودیت‌هایی که سیستم دارد در مواقعی که شرایط آب و هوایی نامناسب است پاسخگوی گردشگری آبی نخواهد بود.

تفاوت گردشگری دریایی و گردشگری ساحل

گردشگری دریایی، برآمده از دریاست و شامل جاذبه‌های دریا در زیر آب و سطح دریا می‌شود. برای گردشگری روی دریا نیاز به شناور داریم. بر روی دریای خزر نمی‌توان با شناورهای کوچک گردشگری دریایی داشت، هم دریازدگی ایجاد می‌کند و هم در برابر موج‌های بزرگ ایمن نیست. همچنین، حجم گردشگرانی که می‌توان با این شناور جابه‌جا کرد، بسیار کم است. از نظر استانداردهای جهانی هم، شناورهای کوچک منسوخ شده است. در گردشگری دریایی، اگرچه سطح دریا ممکن است به تنهایی جاذبه

ای نداشته باشد اما جاذبه‌های مسیر سفر تعیین کننده است. از سوی دیگر، افرادی هستند که نمی‌خواهند یا نمی‌توانند با شناور سفر دریایی داشته باشند که برای این افراد گردشگری ساحلی وجود دارد؛ یعنی سفرهای بسیار کوتاه با قایق‌های کوچک یا استفاده از جت اسکی و نیز قواصی که کلوپ‌های دریایی برای این کار خدمات ارائه می‌دهند.

و ساحلی تا دو دهه آخر قرن بیستم شروع نشده بود. تکنولوژی و اثرگذاری عمده بر روی رشد گردشگری با اختراع راههای جدید، پیاده شدن در داخل و زیر دریا، فرصت‌های جدیدی را برای بهره‌برداری موقعیت غیر قابل دسترس در گذشته و حال فراهم کرده است [۸].

در ایران نیز پژوهش‌هایی در این حوزه انجام گرفته است [۱۳]. در پژوهشی با عنوان «ارزیابی وضعیت تسهیلات گردشگری استان آذربایجان شرقی» در سال ۱۳۸۶ از دید گردشگران وضعیت تسهیلات گردشگری، استان آذربایجان شرقی را ارزیابی کردند. آن‌ها ضمن شناخت ویژگی‌های گردشگران بازدیدکننده و امکانات و خدمات گردشگری ساحلی، این استان را ارزیابی کرده‌اند و به این نتیجه رسیده‌اند که مکان‌های گردشگری استان در اغلب زمینه‌ها، امکانات و تسهیلات لازم را برای جذب رضایت گردشگران ندارد.

امینی بیدختی و شریفی در پژوهشی با موضوع «بررسی رابطه بین رونق گردشگری و سرمایه اجتماعی در مناطق ساحلی دریای خزر» در سال ۱۳۹۱ به این نتیجه رسیده‌اند که جهانگردی با اثرگذاری به صورت غیر مستقیم بر اقتصاد یک کشور، یکی از منابع تأمین ارزهای خارجی برای یک کشور در حال توسعه به شمار می‌رود. بر این اساس، توجه به بحث گردشگری در همه زمینه‌ها و علاوه بر آن، گردشگری ساحلی، موجب فراهم‌سازی منافع سرشار اقتصادی می‌شود. در این خصوص، سرمایه‌های اجتماعی، ضمن شکل‌دهی به مجموعه قواعد و قوانین اخلاقی و رفتاری هر جامعه، به رفتار افراد نیز شکل می‌دهد و کمک می‌کند تا سرمایه انسانی و سرمایه مادی و اقتصادی بتواند باهم در تعامل یکدیگر به رشد و پویایی دست یابند. در پژوهشی که انجام شد، بر اساس هدف تحقیقات کاربردی، به دانش کاربردی در زمینه برنامه‌ریزی و مدیریت جذب گردشگر پرداخته است که به کمک مدل چند متغیره نتیجه به دست آمده چنین بوده است که رابطه معناداری بین متغیرهای مورد مطالعه وجود دارد و نیز تغییرات متغیر پنهان سرمایه اجتماعی مناطق مورد مطالعه برای جذب گردشگر بیشتر تحت تأثیر اعتماد است [۲].

به همین ترتیب، حسینی و همکاران در پژوهش خود با عنوان «نقش مدیریت شهری بر توسعه پایدار گردشگری شهرهای ساحلی در سال‌های ۱۳۸۸-۱۳۶۸؛ مورد مطالعه شهر نوشهر»، در سال

۱۳۹۲ چنین ادعا می‌کنند که با توجه به تحقیقات به عمل آمده از طریق مشاهدات میدانی و مصاحبه با مسئولان شهری، مشخص شده که مهم‌ترین و به نوعی تنها فعالیت مهم مدیریت شهری، طرح مجتمع توریستی اقامتی سیترا که می‌تواند پاسخگوی نیازهای استفاده کنندگان مختلف گردشگری اعم از گردشگران داخلی و خارجی و همچنین شامل ارائه سیستم جامع مدیریت گردشگری بشود، در این مطالعه با استفاده از آزمون اسپیرمن ضریب همبستگی بین مدیران شهری و توسعه پایدار مشخص شده است که بین مدیران

مثبت و هم منفی را بر محیط‌زیست به عنوان نتیجه فعالیت‌های اعمال‌شده بر این مناطق توسط حامیان و توریست‌ها به ارمغان می‌آورد. در حالی که، توسعه گردشگری منجر به تغییر محیط‌های ساحلی می‌شود، همچنین می‌تواند رشد کند که چنین محیط‌هایی به عنوان طبیعت بکر و محیط جذب بازدیدکنندگان می‌شود. متناوباً، به منظور توسعه گردشگری دریایی و ساحلی برای توسعه و تداوم جذب گردشگر، نیاز به یک رویکرد یکپارچه وجود دارد که می‌تواند به توسعه پایدار گردشگری ساحلی تبدیل شود [۴].

کلاین و اسلب، پژوهشی را همراه با موضوع مربوطه تحت عنوان «درآمد حاصل از گردشگری در مناطق ساحلی (تجزیه و تحلیل منطقه‌ای)» در سال ۲۰۱۰ انجام داده‌اند که رهیافت این تحقیق این بوده است که کلید رشد اقتصادی گردشگری در مناطق ساحلی و فعالیت‌های سنتی مانند قایق‌رانی بر رشد کالبدی و فضایی محصولات گردشگری، امکانات رفاهی، وسعت ساحل، وجود جاذبه‌های فرهنگی و اجتماعی است [۱۰].

در این راستا، گاش، تحقیقی را با عنوان «گردشگری پایدار ساحلی: مشکلات و گزینه‌های مدیریتی» در سال ۲۰۱۲ انجام داده که ماحصل این پژوهش این بوده است که زیبایی فوق‌العاده، ثروت فرهنگی، تنوع زیاد سواحل اروپا، باعث شده است تا اروپا به مقصد ارجح بسیاری از توریست‌ها از اروپا و خارج کشور تبدیل شود و پیشنهادی در این رابطه مبنی بر گسترش طیف گسترده‌ای از امکانات و فعالیت‌هایی برای افرادی که به دنبال تفریح برای ذهن و بدن هستند داده است [۱۱]. تاهین، بیان کرد که تقاضای گردشگری در سراسر جهان در حال افزایش است، چالش مراکز ساحلی و دریایی اروپا، بهره‌برداری از این پتانسیل باید به منظور ارائه مشاغل جذاب به مردم باشد. ساحلی و توریسم دریایی، می‌تواند منبع اصلی رشد و اشتغال به ویژه برای جوانان باشد [۱۲].

اورامس و لوک، در پژوهشی با عنوان «گردشگری ساحلی و دریایی» در سال ۲۰۱۴ که با محوریت و موضوعات نو ظهور گردشگری دریایی، گرایش آتی و اولویت‌های تحقیقاتی منتشر شد، چنین ادعا کردند که تنظیمات ساحلی از اهمیت جوامع انسانی بوده است و پایه‌ای برای استقرار حمل و نقل ایجاد کرد که دسترسی به

یک منبع قضایی مهم را فراهم کرده است. علاوه بر این، این تنظیمات به مکان‌هایی برای تفریح اختصاص داده شده است و سفر به مناطق ساحلی برای فراغت، گرایش مشترکی در طول تاریخ بشر داشته‌اند. تنظیمات ساحلی در مناطق گرم‌تر استوایی و نیمه استوایی، مترادف با توسعه گردشگری جمعی بوده‌است. در حالی که تعطیلات ساحلی در هتل‌ها، اقامتگاه‌ها و باشگاه‌های ورزشی نزدیک به ساحل، فرصت‌های تفریحی دریایی فراهم می‌کنند. این در حالی بود که گردشگری دریایی

شهری و توسعه پایدار گردشگری رابطه مثبت و معنادار وجود دارد [۱۴].

نتایج به دست آمده در پژوهشی که حسن زاده و عرفانیان با عنوان «تعیین ظرفیت برد گردشگری ساحلی جزیره کیش» در سال ۱۳۹۴ به عمل رساندند، این گونه نشان می‌دهد که محیط‌های ساحلی با توجه به دارا بودن زیر محیط‌های ژئومورفیک-اکولوژیک متعدد به عنوان فعال‌ترین محیط‌های ژئومورفیک، از حساسیت بالایی در برابر تغییرات محیطی و بهره برداری‌ها و دست‌اندازی‌های انسان برخوردار است. مطالعه منابع موجود نشان می‌دهد که تاکنون بیشتر مطالعات مربوط، بر روی ظرفیت تحمل محیطی متمرکز شده و این در حالی است که ظرفیت برد اجتماعی و امکانات نیز به عنوان یکی از مسائل مهم در صنعت گردشگری نادیده گرفته شده است. در این مقاله، به تعیین ظرفیت برد گردشگری ساحلی جزیره کیش در خلیج فارس پرداخته است. وجود اکوسیستم‌های حساسی همچون آبسنگ‌های مرجانی و گونه‌های نادر و در معرض انقراض لاک‌پشت‌های سبز و منقار عقابی و همچنین احداث تأسیسات توریستی و عمرانی بسیاری که بدون توجه به الزامات زیست محیطی در نوار ساحلی جزیره ادامه یافته و منجر به تخریب بخش عمده‌ای از سواحل مرجانی آن شده است، ضرورت انجام این پژوهش را توجیه می‌نماید.

بنابراین همسو با سقایی و همکاران در پژوهشی با عنوان «بررسی توانمندی‌های گردشگری شهر ساحلی بوشهر بر اساس مدل swot و topsis» در سال ۱۳۹۵ نتایج به دست آمده به این صورت است که سواحل بهترین حالت زمانی خود به ویژه در ایام نوروز برای گردشگری و تفریح از پتانسیل بالایی برخوردار است و هر منطقه ساحلی می‌تواند با تنوع بخشی فعالیت‌ها محل بسیار مناسبی برای تنوع مسافران بخش گردشگری باشد و این در حالتی است که هر منطقه ساحلی برنامه‌ریزی خاص خود را می‌طلبد. با توجه به اینکه ضعف تسهیلات و خدمات در ارتباط با گردشگری می‌تواند مشکل‌ساز باشد، برای شهرهای ساحلی با توان محیطی بالا در خصوص جاذبه‌های صنعت گردشگری، توسعه این صنعت می‌تواند بسیار راهگشا باشد. با این تفاسیر استراتژی‌هایی همچون راهبردهای

دفاعی، اقتضایی و تهاجمی بر اساس مدل سوات ارائه شده است. براساس مدل «تاپسیس» نیز پیشنهاداتی مبنی بر هماهنگی بین مدیران منطقه و ارگان‌ها و مؤسسات مربوط به گردشگری، تهیه نقشه جامع گردشگری

شهرستان بابلسر، یکی از شهرستان‌های استان مازندران، از شمال به دریای مازندران، از شمال خاور، به جویبار، از بابل، از جنوب باختری به آمل و از شمال باختری به فریدون‌کنار محدود می‌شود. از نظر جغرافیایی، در ۵۲ درجه و ۳۹ دقیقه طول جغرافیایی و ۳۶ درجه و

شهر بوشهر توزیع آنها بین مسافران، برنامه‌ریزی برای کاهش هزینه، ایجاد امکانات سفر دریایی با کشتی‌های مجهز، اختصاص دادن درصدی از درآمد نفت و گاز برای ارتقا بخشیدن سطح گردشگری منطقه، فرهنگ‌سازی برای برخورد مناسب با گردشگر، بهبود زیرساخت‌های حمل و نقل داخلی و خارجی، توسعه سواحل و امکانات تفریحی عنوان شده است.

اسماعیل زاده در پژوهشی با عنوان «شناسایی مؤلفه‌های تأثیرگذار و تأثیرپذیر بر گردشگری پایدار در شهرهای ساحلی» در سال ۱۳۹۶ به این نتیجه رسیده‌اند که مهمترین عوامل اثرگذار بر ناپایداری گردشگری، عدم شناخت دقیق مؤلفه‌های تأثیرگذار و تأثیرپذیر در توسعه گردشگری است. آنها به کمک مدل anp در نرم‌افزار super decision به شاخص‌ها وزن دادند که شاخص‌های اثرگذار و بی‌تأثیر در گردشگری پایدار مشخص شده است و توانسته‌اند پیشنهادهایی همچون: تشریک مساعی به منظور توسعه زیرساخت‌های گردشگری ساحلی، ارتقا سطح رضایت‌مندی عمومی از طریق توسعه خدمات شهری و سواحل، نهادسازی محلی برای آموزش حفاظت از ارزش‌ها و بهبود سطح ایمنی و امنیت ارائه دهند.

۴. روش پژوهش

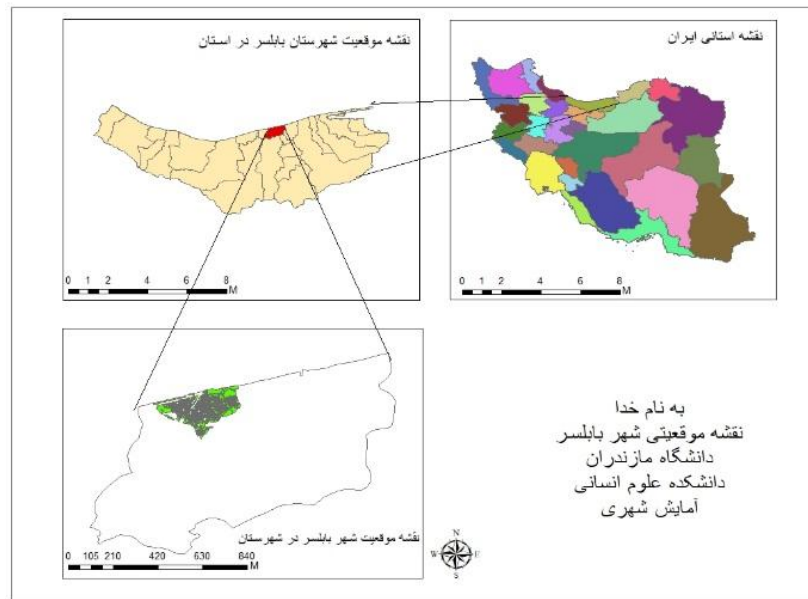
این تحقیق از نوع توصیفی _ تحلیلی است. پژوهش حاضر از لحاظ هدف، کاربردی و از نظر روش‌شناسی، پیمایشی (کمی) و شیوه تحلیل آن همبستگی است. برای جمع‌آوری اطلاعات و داده‌های مورد نیاز، از روش میدانی، و اطلاعات کتابخانه‌ای از طریق اسناد و مجلات و کتب مرتبط جمع‌آوری شده است. ابتدا پرسشنامه‌ای مطابق با اهداف پژوهش تدوین گردید. داده‌های پرسشنامه به صورت طیف لیکرت و سؤال باز بوده است و اطلاعات پرسشنامه پس از جمع‌آوری داده‌ها و پاسخ‌گویی آن، توسط نرم‌افزار spss تحلیل یافته است. برای تعیین نمونه نیز از روش نمونه‌گیری کوکران با جامعه آماری نامحدود استفاده شده است. بر اساس این فرمول، تعداد نمونه به دست آمده ۳۸۶ مورد بوده است که در سواحل شهر بابلسر بین گردشگران توزیع گردید. همچنین، برای تحلیل پرسشنامه از آزمون T و تجزیه داده‌های آماری از طریق ضریب همبستگی پیرسون و رگرسیون خطی استفاده شده است.

فرمول کوکران برای جامعه آماری نامشخص

$$n = \frac{Z^2 P(1-P)}{d^2} \quad (1)$$

معرفی منطقه مورد مطالعه (بابلسر)

۴۲ دقیقه عرض جغرافیایی واقع است. این شهرستان با دارا بودن ۱۳۵۱۹۱ نفر جمعیت (مرکز آمار و نفوس مسکن ۱۳۹۵) و ۱۳۵۰ هکتار مساحت، ۱،۴ درصد از مساحت کل استان مازندران را به خود اختصاص داده است [۱۵].

شکل ۱: نقشه منطقه مورد مطالعه: شهر بابلسر (منبع: نگارندگان پژوهش حاضر)

جدول اول، مربوط به سؤالاتی است که سواحل بابلسر تا چه حد دارای امکانات و خدمات بوده و چه میزان کمبود و نقض توسعه در جمع بندی فضای ساحل وجود دارد.

جدول دوم که مربوط به تنوع اقتصادی است، سؤالاتی که در حیطه افزایش درآمد فعالیت‌های تفریحی در سواحل بود را در بر داشت؛ یعنی آیا گردشگر مایل به ایجاد فضای تفریحی، سرگرمی زیاد با فعالیت‌های متنوع و هزینه‌های کم در سواحل بابلسر است؟ که این امر منجر به تنوع فعالیت‌های اقتصادی در شهر و به مراتب افزایش درآمد نیز می‌شود.

در جدول سوم هم به عدم مدیریت صحیح و برنامه‌ریزی مناسب از جانب مسئولین پرداخته شد. یعنی تا چه میزان این کمبودها ناشی از عدم مدیریت خردمندانه مسولان شهری است؟

در این پژوهش سعی شده است تا با ایجاد سؤالاتی مرتبط با بحث، و جهت دستیابی به پاسخ این سؤالات با استفاده از اطلاعات میدانی به روش مصاحبه و پرسشنامه، فرضیات تحقیق را مورد آزمون قرار دهد.

۵. یافته‌ها

در این نوشتار با توجه به اهداف تحقیق و مطابق با سؤالات پرسشنامه، بر اساس فرمول کوکران، از تعداد ۳۸۶ گردشگر، پرسش به عمل آمده است، که برحسب آن یک متغیر وابسته (توسعه گردشگری) و دو متغیر مستقل (تنوع اقتصادی و چالش‌ها) مشخص شده است. بر طبق این موارد با استفاده از نرم‌افزار spss داده‌ها با توجه به متغیرها خلاصه‌وار در جداول زیر قرار گرفته است.

جدول ۱: توسعه گردشگری (متغیر وابسته)، مأخذ: محاسبات تحقیق حاضر.

انحراف معیار	خیلی زیاد	زیاد	متوسط	کم	خیلی کم	میانگین	انحراف معیار
اسکان	۸۳	۱۰۱	۱۰۸	۶۶	۲۸	۲/۶۲	۱/۲
نگهداری بچه‌ها	۵۷	۵۰	۴۹	۹۰	۱۳۹	۳/۵۳	۱/۴۵
غذای رستوران	۴۰	۷۲	۱۱۹	۸۹	۶۶	۳/۱۸	۱/۲۲
بازار	۸۴	۱۱۰	۱۰۵	۵۶	۳۱	۲/۵۹	۱/۲
پارکینگ	۴۵	۶۸	۶۱	۱۱۴	۹۸	۳/۳۹	۱/۳۴

۱/۳۶	۲/۷۲	۵۵	۶۲	۷۸	۱۰۰	۹۱	جمع‌آوری زباله
۱/۲	۲/۵	۲۶	۶۲	۸۱	۱۲۷	۹۰	فضای سبز و پیاده
۱/۱۵	۳/۳۲	۶۷	۱۰۸	۱۲۵	۵۵	۳۱	تفریحی سرگرمی
۰/۹۶	۲/۸	۲۷	۳۶	۱۸۴	۱۰۷	۳۰	برخورد کسبه
۰/۹۶	۲/۵۹	۲۰	۳۲	۱۴۴	۱۴۷	۴۱	رفتار مردم شهر

جدول ۲: تنوع اقتصادی (متغیر مستقل)، منبع: محاسبات تحقیق حاضر.

انحراف معیار	میانگین	خیلی کم	کم	متوسط	زیاد	خیلی زیاد	
۲/۵۱	۳/۲۳	۶۲	۱۲۲	۶۱	۷۹	۶۱	پیست اسبدوانی
۱/۶۲	۳/۳۷	۱۵۷	۴۵	۵۷	۳۶	۹۱	کشتی دریایی
۱/۵۳	۳/۱۷	۱۲۷	۴۰	۶۲	۸۶	۷۱	موتور چهارجرخه
۲/۱۳	۳/۱۸	۱۰۱	۵۱	۸۳	۸۴	۶۶	جت اسکی
۱/۴۸	۳/۲۳	۱۲۰	۵۹	۵۱	۱۰۰	۵۶	قایق چند نفره
۱/۷	۳/۲۷	۱۶۷	۲۵	۳۹	۵۷	۹۸	جشنواره بومی
۱/۳۵	۳/۵	۱۶۱	۴۸	۴۴	۴۳	۹۰	المان دریایی
۱/۶۴	۳/۳۸	۱۰۷	۱۱۷	۷۲	۴۱	۴۹	آلاچیق معلق

جدول ۳: چالش‌ها (متغیر مستقل) منبع: محاسبات تحقیق حاضر.

انحراف معیار	میانگین	خیلی کم	کم	متوسط	خوب	خیلی خوب	
۱/۳۴	۳/۴۷	۱۰۹	۱۰۵	۷۷	۴۸	۴۷	منابع مالی
۱/۳۸	۲/۷۵	۴۹	۸۱	۸۵	۶۶	۱۰۵	نقش شهرداری و فرمانداری
۱/۳۶	۳/۲۷	۸۸	۱۰۵	۷۶	۵۹	۵۸	مراکز بهداشتی
۱/۱۸	۲/۳۲	۱۹	۴۷	۹۷	۱۰۰	۱۲۳	ماموران غریق نجات
۱/۳	۲/۶۶	۴۱	۶۸	۹۱	۹۲	۹۴	پلیس توریسم
۱/۴۸	۳/۴	۱۲۳	۹۲	۶۰	۳۹	۷۲	نظارت بر قیمت
۱/۳۳	۳/۲۵	۸۳	۱۰۲	۸۵	۶۲	۵۴	نورپردازی سواحل در شب

مقدار این ضریب بین ۱- تا ۱ در حال تغییر است، به گونه‌ای که ۱ به معنی همبستگی کامل، نبود همبستگی و ۱- به معنی همبستگی منفی کامل است.

در این پژوهش، ابتدا از طریق آزمون پیرسون، روابط بین متغیرها بررسی شده است که همه آن‌ها معنادار و رابطه مستقیم بین آن‌ها برقرار است.

آزمون فرضیه‌ها بر اساس نتایج آزمون پیرسون

این آزمون در مباحث آماری که از آن حاصل ضرب، گشتاور پیرسون نیز یاد می‌شود، میزان همبستگی خطی بین دو متغیر تصادفی را می‌سنجد.

رگرسیون خطی، تخمین روابط بین متغیرها شامل تکنیک‌های زیادی برای مدل‌سازی و تحلیل متغیرهای خاص و منحصر به فرد و تمرکز بر روابط بین متغیر وابسته و یک یا چند متغیر مستقل می‌باشد [۱۶].

از طریق آزمون رگرسیون خطی، به سهم درصدی هر یک از متغیرها در تأثیر بر روی توسعه گردشگری شهر می‌پردازیم.

جدول ۷: نتایج آزمون رگرسیون خطی

Model	B	Std. error	Beta	T	Sig.
1 (constant)	1.205	.113		10.629	.000
Tanavo	.188	.046	.182	4.133	.000
Kambod	.424	.035	.538	12.196	.000

طبق این آزمون، چالش‌ها و عدم وجود سیستم تصمیم‌گیری درست، بزرگ‌ترین مانع بر سر راه توسعه گردشگری این شهر است. طبق نظر پاسخ‌دهندگان، عدم وجود مدیریت کارآمد در این شهر، باعث کاستی‌هایی در ارائه خدمت به گردشگران شده است. اگر طبق همین روال پیش رود، با اینکه گردشگری در حال حاضر نیز در شرایط خوب و قابل قبولی نسبت به سطح جهان به سر نمی‌برد، بعدها با مشکلات بزرگ‌تر و سخت‌تری رو به‌رو خواهد شد.

آزمون نهایی فرضیه‌ها بر اساس نتایج آزمون T تک نمونه‌ای

هدف از اجرای این آزمون، سنجیدن برابری میانگین نمونه یا میانگین جامعه می‌باشد که با وجود جامعه آماری، میانگین آن‌ها با یک حالت معمول و رایج استاندارد و یا حتی با یک عدد مورد انتظار مقایسه می‌شود [۱۷].

در این پژوهش، به منظور آزمون سنجش تأثیر فرصت‌های توسعه گردشگری در محدوده مورد مطالعه از آزمون T تک نمونه‌ای استفاده شده است. در واقع، این آزمون به این مسئله می‌پردازد که آیا میانگین متغیرها با یکدیگر فرق دارد یا خیر؟ آزمون T تک نمونه‌ای میانگین؛ بنابراین نمونه تحقیق را با یک مقدار خاص (محاسبات تحقیق حاضر، عدد به‌دست آمده ۳ می‌باشد) مقایسه می‌کند. در این آزمون، فرضیه اول (به نظر می‌رسد با توجه به نقش دانشگاهی و گردشگری شهر، گردشگری ساحلی به خوبی توسعه یافته است) با میانگین ۲/۸ رد می‌شود. همان‌طور که از قبل نیز گفته شد، گردشگری در ایران به آن درجه‌ای که باید، نرسیده است و کاستی‌هایی وجود دارد. گردشگری ساحلی هم از این موارد مستثنی نیست. با توجه به توان‌هایی که محیط

*رابطه ۱: بین تنوع‌سازی اقتصادی و توسعه گردشگری
هر چه تنوع اقتصادی افزایش یابد، توسعه گردشگری بیشتر خواهد شد و برعکس.

جدول ۴: نتایج آزمون پیرسون برای رابطه ۱

	Tavavo	Development
Tanavo pearson correlation	1	.428**
Sig. (2-tailed)		.000
N	386	386
Development pearson correlation	.428**	1
Sig. (2-tailed)	.000	
N	386	386

*رابطه ۲: بین چالش‌ها و تنوع اقتصادی
هر چه چالش‌ها افزایش یابد، تنوع اقتصادی افزایش می‌یابد و برعکس.

جدول ۵: نتایج آزمون پیرسون برای رابطه ۲

	Chalesh	Tanavo
Chalesh pearson correlation	1	.457**
Sig. (2-tailed)		.000
N	386	386
Tanavo pearson correlation	.457**	1
Sig. (2-tailed)	.000	
N	386	386

*رابطه ۳: بین چالش‌ها و توسعه گردشگری
هرچه چالش‌ها افزایش یابد، توسعه گردشگری افزایش پیدا می‌کند و برعکس.

جدول ۶: نتایج آزمون پیرسون برای رابطه ۳

	Chalesh	Tosee
Chalesh pearson correlation	1	.621**
Sig. (2-tailed)		.000
N	386	386
Tosee pearson correlation	.621**	1
Sig. (2-tailed)	.000	
N	386	386

در بین این روابط تأثیر چالش‌ها بر توسعه گردشگری (سومین رابطه) با سهم عددی ۰/۶۲۱ از همه بیشتر بوده است. این فرضیه از همبستگی کامل پیرسون برخوردار است. یعنی طبق نظر پاسخ‌دهندگان کمبودها و عدم رسیدگی مسئولین بزرگترین مانع در پیشرفت توسعه گردشگری ساحلی بابلسر بوده است و با افزایش نظارت و تدوین برنامه ریزی جامع، شرایط حال بهبود حاصل می‌یابد (فرضیه ۳).

آزمون فرضیه‌ها بر اساس نتایج رگرسیون خطی

این حساب، می‌توان چنین بیان کرد که گردشگری در سواحل بابلسر به توسعه مطلوب نرسیده است. عوامل زیادی در این امر سهیم هستند. یکی از دلایلی که به آن در این پژوهش پرداخته شد، عدم رسیدگی مسئولین و صرف هزینه اندک در این صنعت است. این در حالی است که گردشگری بازتاب بسیار چشم‌گیری در جذب سرمایه و پیشرفت آن منطقه توریستی دارد. برای پیشرفت در امر توسعه، نباید به امروز نگرست و باید به افق زمانی طولانی، چشم داشت تا توسعه و منفعت حاصل شود. از جمله استفاده‌هایی که می‌شود از گردشگری داشت، متنوع کردن اقتصاد و افزایش درآمد بومیان است که باعث ارائه خدمات متنوع و ارزنده‌تری به گردشگران نیز خواهد شد. طبق نظر پاسخ-دهندگان، گردشگری ساحلی می‌تواند به بهترین شکل، اقتصاد شهر را متنوع کند که علاوه بر رفع نیاز گردشگران، ایجاد اشتغال می‌کند و باعث افزایش درآمد می‌شود. با اجرای فعالیت‌های تحقیقاتی انجام شده در این زمینه چنین برداشت می‌شود که نواحی ساحلی شهرستان بابلسر از توان‌های محیطی بالقوه‌ای برخوردار است که با وجود عواملی همچون: ضعف نظام و سیستم مدیریتی از سوی مسئولان در سطح ملی و منطقه-ای در حوزه گردشگری و کمبود عوامل فرهنگ‌ساز در این زمینه، نمی‌توان انتظار داشت که منطقه مورد نظر از توسعه بالایی برخوردار باشد که در این راستا، راهکار و پیشنهاداتی نه فقط برای منطقه، بلکه برای ساماندهی سواحل کل کشور می‌توان ارائه داد:

_ شناسایی پتانسیل‌های نوار ساحلی کشور از نظر دریایی و ساحلی و جاذبه آن‌ها،
_ منابع آلوده کننده محیط در سطح مناطق ساحلی شناسایی شود،
_ سیستم جمع‌آوری و تصفیه فاضلاب شهری، صنعتی و کشاورزی طبق ضوابط و استانداردهای مشخص گسترش یابد،
_ در مکان‌یابی تأسیسات توریستی، دقت لازم به عمل آید تا از آسیب-رسانی به محیط زیست ساحلی جلوگیری شود،
_ جلوگیری از تخریب و آلودگی محیط زیست مناطق ساحلی،
_ فرهنگ‌سازی استفاده مناسب از سواحل دریا،
_ آموزش و برگزاری سمینارها و نشست‌ها متناسب با آداب و رسوم در قالب برنامه‌های شاد، جهت آشنایی مردم با گردشگری ساحلی،
_ ایجاد امکانات آموزشی سرپوشیده برای فصول گرم سال،
_ اجرای برنامه‌ریزی مدیریت جامع و یکپارچه در حوزه گردشگری ساحلی و دریایی،

_ شناسایی نقاط ضعف و عوامل محدودکننده پیشرفت و توسعه گردشگری ساحلی و قوت‌بخشی‌های عوامل توسعه در بخش این صنعت.

دارد و با مطالعاتی که در سطح جهان انجام شده است، کشور ایران در این مسیر، راه طولانی در پیش دارد.

جدول ۸: نتایج آزمون T برای فرضیه ۱

	N	Mean	Std.deviation	Std.Error Mean
Development	386	2.8271	.69258	.03525

فرضیه دوم و سوم (به نظر می‌رسد با بهره‌گیری از گردشگری ساحلی می‌توان اقتصاد شهر را متنوع نمود) و (به نظر می‌رسد با توجه به کمبودهای این بخش و عدم رسیدگی کافی به این صنعت مهم، گردشگری در بابلسر رونق کافی را ندارد) با میانگین به ترتیب ۳/۲ و ۳/۱ مورد قبول واقع می‌شوند.

جدول ۹: نتایج آزمون T برای فرضیه ۲

	N	Mean	Std.deviation	Std.Error Mean
kambody	386	3.1524	.87867	.04472

سؤالات باز

در سؤال باز که آخرین سؤال بود از پاسخ‌دهندگان تقاضا شد، خواسته-های خود را بنویسند. طبق برداشتی که از سؤالات پرسشنامه انجام شد، ۲۵ مورد شناسایی گردید. به ۵ مورد که بیشترین درصد فراوانی را داشته‌اند، در جدول زیر اشاره شد.

جدول ۱۰: سوال باز

۲۷	نظارت بر قیمت
۱۸	آلودگی دریا
۱۰	ایجاد جاذبه‌های تفریحی سرگرمی
۷	بهداشت محیط
۷	اسکان در فضای سبز

۶. نتیجه‌گیری

طبق یافته‌های تحقیق و نتایج به دست آمده، فرضیه سوم که در مورد کمبودهای بخش گردشگری و عدم رسیدگی کافی به این صنعت بحث می‌کند، نقش پررنگ‌تر و تأثیر آن نسبت به عوامل دیگر بیشتر است. با

منابع

- Commercial Marine Tourism in the Hawaiian Islands," *Current Issues in Tourism*, vol. 12, no. 5-6, pp. 489-504, 2008.
- [10]. Y. L. Klein and J. Osleeb, "Determinants of Coastal Tourism: A Case of Florida Beach Counties," *Journal of Coastal Research*, vol. 26, no. 6, pp. 1149-1156, 2010.
- [11]. T. Ghosh, "Sustainable Coastal Tourism: Problems and Management Options," *Journal of Geography and Geology*, vol. 4, no. 1, pp. 163-172, 2012.
- [12]. H. Tian et al., "A Methodological Framework for Coastal Development Assessment: A Case Study of Fujian Province, China," *Science of the Total Environment*, vol. 615, pp. 572-580, 2017.
- [۱]. س. ز. پوروخسری، "راهکارهای بهینه زیست محیطی در گردشگری ساحلی"، بی‌جا: انتشارات سازمان حفاظت محیط زیست، ۱۳۸۰.
- [۲]. ع. ا. امین بیدختی، ن. شریفی، "بررسی رابطه بین رونق گردشگری و سرمایه اجتماعی در مناطق ساحلی دریای خزر"، *نشریه مطالعات مدیریت گردشگری*، دوره ۷، شماره ۱۷، ص. ۱۲۱-۱۴۹، ۱۳۹۱.
- [۳]. ح. اسماعیل‌زاده، ی. اسماعیل‌زاده، "شناسایی مؤلفه‌های تأثیرگذار و تأثیرپذیر گردشگری پایدار در شهرهای ساحلی (مطالعه موردی: بندر انزلی)"، *نشریه علوم محیطی*، دوره ۱۷، شماره ۱۲۸، ص. ۵۵-۷۷، ۱۳۹۶.
- [4]. L. M. Marafa, "Integrating Sustainable Tourism Development in Coastal and Marine Zone Environment," *Etudes caribeennes*, pp. 9-10, 2008.
- [5]. W. R. McIntosh and C. R. Charles, *Tourism Principles, Practices, Philosophies*, John Wiley & Sons, 1995.
- [۶]. ح. اسماعیل‌زاده، م. صرافی، ج. توکلی‌نیا، "تحلیلی بر رویکردهای توسعه گردشگری در اجتماعات محلی"، *نشریه علوم محیطی*، دوره ۹، شماره ۲، ص. ۱۱۹-۱۴۲، ۱۳۹۰.
- [۷]. س. ا. صیدایی، ز. هدایتی‌مقدم، "نقش امنیت در توسعه گردشگری"، *نشریه علوم اجتماعی*، دوره ۴، شماره ۸، ص. ۹۷-۱۱۰، ۱۳۸۹.
- [8]. M. B. Orams and M. Luck, "Coastal and Marine Tourism," in *The Wiley Blackwell Companion to Tourism*, pp. 479-489, 2014.
- [9]. C. S. Wiener, M. B. Needham, and P. F. Wilkinson, "Hawaii's Real Life Marine Park: Interpretation and Impacts of
- [۱۳]. م. س. صدرموسوی، ج. دخیلی کهنمویی، "ارزیابی وضعیت تسهیلات گردشگری استان آذربایجان شرقی از دید گردشگران"، *مجله پژوهش‌های جغرافیایی*، دوره ۳۹، شماره ۱۶، ص. ۱۲۹-۱۴۳، ۱۳۸۶.
- [۱۴]. س. ع. حسینی، م. پورزال، ر. ویسی، "نقش مدیریت شهری در توسعه پایدار گردشگری شهرهای ساحلی در سال‌های ۱۳۶۸-۱۳۸۸ (مطالعه موردی شهر نوشهر)"، *نشریه پژوهش‌های بوم‌شناسی شهری*، دوره ۴، شماره ۲، ص. ۱۱۳-۱۲۴، ۱۳۹۲.
- [۱۵]. ب. رمضانی گورابی، ه. ابراهیمی، "شناخت توان آسایش بیوکلیماتیک انسانی بابلسر برای برنامه‌ریزی اکوتوریسم"، *نشریه پژوهش‌های جغرافیای برنامه‌ریزی شهری*، دوره ۱، شماره ۱۱، ص. ۷۱-۸۱، ۱۳۸۹.
- [۱۶]. م. ابن شهرآشوب، ف. میکائیلی، "مفاهیم و روش آماری"، تهران: مرکز نشر دانشگاهی دانشگاه تهران، ۱۳۸۵.
- [۱۷]. م. ع. احمدیان، ک. علیزاده، ر. بوکانی، "نقش گردشگری در توسعه روستایی شهر مریوان"، *نشریه جغرافیا*، دوره ۱۴، شماره ۵۱، ص. ۳۲۵-۳۵۰، ۱۳۹۵.

Investigating the development opportunities of coastal tourism in the northern cities of Iran (case example: the coastal city of Babolsar)

Shagayeg Shirazi^{1*}, Mojtaba Azhegan².

1- Department of Geography and Urban Planning - Faculty of Humanities and Social Sciences - Mazandaran University - Babolsar - Iran.

2- Department of Geography and Urban Planning - Faculty of Humanities and Social Sciences - Mazandaran University - Babolsar - Iran.

Abstract

In the current research, the development opportunities of coastal tourism in Babolsar city have been evaluated based on the facilities and management plans of the current situation. Considering that the best way for intelligent progress in the field of tourism is to use the maximum facilities and capacities of the region. The authors of this research have seen the necessity of answering how the current tourism situation can be developed and organized, they have identified and evaluated the effective factors of strength and weakness of the current situation. For this purpose, the required number of samples with a sample size of 386 was obtained for the unspecified statistical population through Cochran's formula. Collecting information using questionnaires and using spss software has been analyzed based on statistical methods and tests such as Pearson, linear regression and single-sample t test. According to the obtained results, it can be said that the tourism sector is under the influence of deficiencies and challenges, which is the third hypothesis of the present research. Factors such as weak management system and cultural factors and lack of proper planning and in addition lack of financial resources have the biggest contribution to the current situation. Based on the obtained results, such a conclusion can be drawn that by presenting and implementing comprehensive and integrated management planning in the field of coastal and marine tourism and the stronger role of officials in this field, the effects of the influential factors can be reduced or minimized, and naturally by strengthening the solution The appropriate ones achieved the increasing progress of this industry.

Keywords: Tourism development, coastal tourism, comprehensive management, Babolsar city.